

Den fjerne fremtid er NU

Som en drivende kraft i Center for Strategisk Byforskning, har professor Niels Albertsen fra Arkitektskolen Aarhus bidraget væsentligt til at udvide vores forståelse af, hvad en by er. Under overskriften 'Gentænk Bybegrebet' præsenterede han og kollegaen, professor Tom Nielsen, på konferencen »Gentænk byen« den 5. marts, deres bud.

Af Kristoffer Weiss

Et citat fra 1963 af Knud Bidstrup satte scenen for Tom Nielsen og Niels Albertsens oplæg, der indledte konferencen i Aarhus: »I en fjern fremtid har Danmark forvandlet sig fra 'et lille land' til én stor by – ganske vist en åben by med vidtstrakte grønne områder mellem tætbebyggelserne, men alligevel ét byområde, bundet sammen af hurtig kommunikation og nært arbejdsfællesskab og befolket af mennesker, som uanset erhverv lever og tænker bymæssigt.«

Den fjerne fremtid, Bidstrup beskriver, er nu. Det kræver, at byforskningen opdaterer sine begreber om byen til en mere sofistikeret forståelse af virkeligheden. Alligevel er det nærliggende, at spørge Niels Albertsen, hvorfor behovet for nye bybegreber er så akut?

Niels Albertsen forklarer: »Vi har fået en ny bysituation, hvor byerne har spredt sig ud i landet og landet har krabbet sig ind i byerne. Grænsen mellem by og land er utydelig mange steder. Når bymæssigheden spreder sig så meget, udfordrer det vores grundantagelse at byer er tætte, dvs. defineres af en tæthed af bygninger og mennesker.« Han peger på et af de helt centrale begreber i forskernes bytænkning: »Et eksempel er begrebet Den Topologiske By. Det er en beskrivelse af den bymæssige tilstand,

hvor steder, som er langt fra hinanden i rum, kan være tæt på hinanden i tid, hvis de er forbundet gennem infrastruktur for hurtig mobilitet. Det der er fjernt og spredt bliver nært og tæt i topologisk rum.«

Den funktionsopdelte by, der forsvandt

Begrebet udfordrer den modernistiske planlægningsstradition, hvor den funktionsopdelte by er idealet. Den moderne by var indfrielsen af fantasien om planlægningens uindskrænkede kontrol og rationalitet. I den grænseløse by derimod, er udviskningen af grænser et nyt grundvilkår. Niels Albertsen peger på udviskningen af grænsen mellem by og natur som eksempel: »Op gennem det 20. århundrede holdt man fast i den modernistiske forskel på by og natur. Bymæssighed blev set som kontrast til det naturlige. Jo større afstand til naturen jo mere urbanitet. Men sondringen mellem by og natur holder ikke længere som sondring mellem det naturlige og det artefaktuelle, det menneskeskabte. Naturen er selv blevet artefaktuel: Fødevarerproduktionen er gennemindustrialiseret, traktorerne kører på markerne om natten, årstidernes betydning mindskes. Det er en udvikling, der ikke kun foregår i landområderne: »Naturen' og

»...Vi får bedre by for alle ved at holde fast i, at bymæssighed er pluralitet. Vi skal heller ikke lade os regere af sondringen mellem by og natur, hvor naturen skal reddes fra byen. Det er en sondring, der er med til at hæmme den designmæssige og planlægningsmæssige fantasi i forhold til konkrete løsninger «

fødevarerproduktionen breder sig (igen) i byen som 'urban agriculture' og 'urban (guerilla) gardening'. Der foregår, hvad man kan kalde stofudveksling mellem samfund og natur, mennesker og natur, der udvisker den modernistiske kontrast mellem by og natur. Vi kalder det Den Metaboliske By.«

Niels Albertsens erkendelse udvider markant vores forståelse af, hvad en by er. I en grad så, det kan virke som om begrebet om by er faretruende tæt på at opløse sig selv. »Der findes mange forskellige måder, at noget kan være by på« forklarer Niels Albertsen, og introducerer det tredje og sidste bybegreb: »Vi kalder det Den



Foto: Arkitektskolen Aarhus

Niels Albertsen

er cand. scient. pol. og professor ved Arkitektskolen Aarhus. Han beskæftiger sig med by og arkitekturforskning ud fra et samfundsvidenskabeligt perspektiv.

Niels Albertsen er en af centerlederne ved Center for strategisk byforskning.

Plurale By. Vi har måske en forestilling om at vi godt ved, hvad by er. I Aarhus midtby for eksempel, der er stemning og atmosfære som æstetisk begreb. Aarhus har eet centrum siger man, men sagen er den, at det kun er centrum for en bestemt synsvinkel. Det er jo ikke der, den økonomiske magt findes, eller den politiske. Vi er overordnet set i en situation, hvor center og periferi blander sig på helt andre måder end tidligere. »Periferien« kan findes i »centret,« og omvendt.«

Nye begreber - nye dilemmaer

Der er et tydeligt efterslæb i vores måde at opfatte byen på, der er nødvendig for at nuancere den modernistiske fortælling om byen. Med nye bybegreber dukker nye dilemmaer for byplanlægningen op som faglige pejlemærker i diskussion om fremtidens byer. Niels Albertsen: »Hvis man vil agere i byen planlægningsmæssigt, så er der et bredere kompleks at forholde sig til. I Aarhus er der for eksempel modstridende tendenser. På den ene side vokser den topologiske by - Der bygges nye udstykninger, byen spreder sig og parcelhusområder

opføres. På den anden side er der det synspunkt, at de mange mennesker, der flytter til Aarhus betyder, at den indre by må bygges endnu tættere. Skal man satse på en by, hvor naturen er til stede i form af grønne kiler, eller skal man bygge højt og tæt?«

Man fornemmer, at introduktion af nye bybegreber ikke kun har et rent beskrivende formål i forhold til byplanlægningens praksis. De fungerer som anledning til at drøfte, hvad den gode by er. Og hvilke bykvaliteter planlægningen traditionelt har en blind vinkel overfor: »I Den Plurale By er der mange forskellige virkeligheder og mange forskellige hensyn. Der er mange forskellige tætheder og forskellige relationer til naturen. Denne beskrivelse er der også efter vores opfattelse det normative i, at vi får bedre by for alle ved at holde fast i, at bymæssighed er pluralitet. Vi skal heller ikke lade os regere af sondringen mellem by og natur, hvor naturen skal reddes fra byen. Det er en sondring, der er med til at hæmme den designmæssige og planlægningsmæssige fantasi i forhold til konkrete løsninger,« afslutter Niels Albertsen.*

Tid til nye bybegreber

Den topologiske by

– Topografisk spredte steder, kan være topologisk tæt by, hvis de er tæt på hinanden i tid, idet de er forbundet gennem infrastruktur for hurtig mobilitet. Byens 'tæthed' findes således også i den spredte by.

Den metaboliske by

– der sker en konstant stofudveksling mellem by og natur, der ikke længere kan betragtes som hinandens modsætninger.

Den plurale by

– Bymæssighed har mange forskellige former, både i den enkelte by og imellem forskellige byer. Derfor eksisterer der mange forskellige forståelser af 'byen' samtidigt.

Center for strategisk byforskning

Center for strategisk byforskning omfatter forskere fra Arkitektskolen Aarhus, Aalborg Universitet og Københavns Universitet. Centrets fokus er rettet mod de ændringer af vore byer, der viser sig som svækkelse af grænserne mellem byer og landskaber.

Dette er den ottende i rækken af artikler om centrets forskning.

Se mere på www.byforskning.dk